

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 264/07-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 31. januára 2008 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a zo sudcu Ladislava Orosza prerokoval sťažnosť J. H., P., zastúpeného advokátom Mgr. V. M., T., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 88/96, za účasti Okresného súdu Trnava, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. H. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 88/96 **p o r u š e n é b o l o .**

2. J. H. **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume 90 000 Sk (slovom deväťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Trnava **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Trnava je povinný uhradiť J. H. trovy právneho zastúpenia v sume 6 296 Sk (slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu Mgr. V. M., T., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. apríla 2007 doručená sťažnosť J. H., P. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom Mgr. V. M., T., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 88/96, ako aj postupom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 219/2005.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa žalobným návrhom z 13. mája 1996 podaným okresnému súdu domáhal vypořádania bezpodielového spoluvlastníctva manželov s odporkyňou M. M. (ďalej len „odporkyňa“). Vec bola okresným súdom zaevidovaná pod sp. zn. 16 C 88/96.

Sťažovateľ uviedol, že napriek tomu, že návrh podal pred viac ako desiatimi rokmi, konanie vedené okresným súdom nebolo doteraz právoplatne skončené. Podľa jeho názoru *„podstata sporu tkvela v okolnostiach, ktoré neboli natoľko náročné, aby muselo konanie trvať tak neprimerane dlhý časový úsek. Dokonca odporca medzičasom zomrel, takže procesné komplikácie s tým spojené, t. j. dedičské konanie a s tým súvisiace prerušenie konania, musím navrhovateľ znášať, hoci ak by súdy konali rýchle, mohla byť vec rozhodnutá ešte skôr, ako by došlo k tejto právnej skutočnosti, majúcej mimoriadne podstatný vplyv na dotknuté konanie“*.

Sťažovateľ poukázal na liknavosť v postupe oboch súdov, pričom uviedol, že od podania návrhu na začatie konania do uskutočnenia prvého pojednávania vo veci ubehlo viac ako jeden a štvrt' roka. K pried'ahom podľa neho dochádzalo aj v období medzi samotnými pojednávania, keď sa označené všeobecné súdy zaoberali predovšetkým administratívnymi záležitosťami. Prvé meritórne rozhodnutie vo veci okresný súd vydal až 22. januára 2004, pričom pre chybu k nemu musel vydať aj opravné uznesenie. Sťažovateľ namietal, že „súdy akoby zásadne prejednávajú vec vždy v približne dva a polročnej svojoľnej lehote či frekvencii, nakoľko tiež až po ďalšom viac ako dva a pol roku od vyhlásenia rozsudku, vyplneného riešením otázok poplatkových, bol spis dňa 1. 8. 2006 predložený odvolaciemu súdu Krajskému súdu v Trnave na rozhodnutie o odvolaní! V odvolacom konaní do podania tejto ústavnej sťažnosti odvolací Krajský súd v Trnave nepodnikol žiaden úkon smerujúci k právoplatnému rozhodnutiu veci resp. vráteniu veci na samý úvod konania, čo by znamenalo návrat k situácii jedenásť rokov späť“.

Odvolávajúc sa na rekapituláciu priebehu sporu uvedenú v prílohe k sťažnosti sťažovateľ namieta, že postupom okresného súdu, ako aj postupom krajského súdu v ním označených konaniach došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných pried'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľ v tejto súvislosti žiada, aby ústavný súd deklaroval porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných pried'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 88/96 a krajským súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 219/2005, priznal mu finančné zadost'učinenie v sume 150 000 Sk a náhradu trov konania v sume 11 456 Sk.

Ústavný súd 25. októbra 2007 sťažnosť sťažovateľa v časti, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných pried'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 88/96, prijal na ďalšie konanie uznesením č. k. IV. ÚS 264/07-12. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Ústavný súd preto využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti prípisom, doručeným ústavnému súdu 30. novembra 2007. Vo vyjadrení podrobne opísal skutkový stav vo veci a vykonané úkony a okrem iného uviedol, že v priebehu doterajšieho konania došlo viackrát k zmene vybavujúceho sudcu (vec vybavuje v súčasnosti už štvrtá sudkyňa) a k úmrtiu účastníka konania na strane odporcu. K otázke dôvodnosti sťažnosti sťažovateľa sa však predseda okresného súdu nevyjadril.

Sťažovateľ vo svojom stanovisku doručenému ústavnému súdu 13. decembra 2007 k vyjadreniu predsedu okresného súdu uviedol:

„... beriem na vedomie vyjadrenie Okresného súdu v Trnave k veci s výhradou, že je iba popisného charakteru a neobsahuje zdôvodnenie liknavosti jednotlivých postupov súdu pri rozhodovaní mojej občianskoprávnej veci.“

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 88/96.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (II. ÚS 61/98, IV. ÚS 59/03) a tento účel možno dosiahnuť až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná (II. ÚS 157/02, I. ÚS 76/03).

K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04). Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil so žiadosťou na súd (IV. ÚS 195/02).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom, a tým aj k porušeniu základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadnil tri základné kritéria, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci (napr. I. ÚS 3/00, II. ÚS 813/00).

Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

Pokiaľ ide o prvé kritérium, ústavný súd zo sťažnosti i spisu okresného súdu sp. zn. 16 C 88/96 zistil, že predmetom namietaného konania je rozhodovanie o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Ide o konanie, ktoré nie je právne zložitá a aj metodika postupu všeobecného súdu v takom spore je dostatočne jasná a podporená

stabilizovanou judikatúrou všeobecných súdov. Pre rozhodovanie súdu vo veci vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov je potrebné predovšetkým určiť (stanoviť) okruh vecí tvoriacich jeho predmet, zistiť ich hodnotu ku dňu zániku manželstva a napokon rozhodnúť o jeho vyporiadaní. Pri oceňovaní vecí v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva ide spravidla o posúdenie skutočností, ktoré si vyžadujú odborné znalosti, a preto nie zriedka vyvstáva potreba ustanovenia znalca podľa § 127 Občianskeho súdneho poriadku. Faktickú zložitost' vecí preto v takýchto veciach nie je možné vylúčiť a môže byť vyvolaná počtom a povahou vecí tvoriacich predmet bezpodielového spoluvlastníctva, súhlasným alebo nesúhlasným stanoviskom účastníkov konania o veciach tvoriacich predmet bezpodielového spoluvlastníctva, ako aj potrebou znaleckého dokazovania ich hodnoty ku dňu zániku manželstva.

V tejto súvislosti však ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že ani zložitost' sporu nezbavuje sudcu ústavnej zodpovednosti za priet'ahy v konaní zapríčinené nesprávnou organizáciou práce, nečinnosťou bez relevantného právneho dôvodu alebo inými nedostatkami v činnosti súdu (I. ÚS 47/96).

Pokiaľ ide o správanie s'ťažovateľa ako účastníka konania, ústavný súd pripúšťa, že ním podané opravné prostriedky proti rozhodnutiam okresného súdu (proti uzneseniu zo 6. júna 1996 o predbežnom opatrení, rozsudku z 22. januára 2004, uzneseniu zo 4. júna 2004 o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov, uzneseniu z 29. júna 2006 o zamietnutí jeho žiadosti o ustanovenie zástupcu z radov advokátov) mohli vplývať na jeho priebeh a dĺžku. Podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v doterajšej judikatúre, využitie možností daných s'ťažovateľovi procesnými predpismi (Občianskym súdnym poriadkom) na uplatňovanie a presadzovanie jeho práva v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné priet'ahy (I. ÚS 31/01).

Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu v namietanom konaní.

Z obsahu označeného spisu vyplynulo, že okresný súd po doručení žaloby (13. mája 1996) už 20. mája 1996 vyzval sťažovateľa na predloženie listinných dôkazov a na zaplatenie súdneho poplatku za návrh na vydanie predbežného opatrenia. Uznesením zo 6. júna 1996 okresný súd vydal predbežné opatrenie, proti ktorému sťažovateľ podal 25. júna 1996 odvolanie, v dôsledku čoho bol spis 15. júla 1996 odstúpený krajskému súdu. Krajský súd potvrdil prvostupňové uznesenie a rozhodnutie o odvolaní s celým spisovým materiálom bolo vrátené okresnému súdu 6. augusta 1997.

Následne okresný súd konal až do 1. decembra 1997 plynulo a vykonal viacero nevyhnutných procesných úkonov súvisiacich s prípravou pojednávania vo veci (6. októbra 1997, 3. novembra 1997, 1. decembra 1997). Hoci pojednávanie konané 1. decembra 1997 bolo odročené na neurčito za účelom výsluchu svedkov dožiadaným súdom, okresný súd až po desiatich mesiacoch prípisom z 26. októbra 1998 požiadal Okresný súd Trenčín o vypočutie svedka.

V nasledujúcom období až do 22. februára 1999 okresný súd vykonával úkony nevyhnutné na rozhodnutie o žalobe sťažovateľa. Tieto spočívali v nariadení pojednávania vo veci (30. novembra 1998), zisťovaní adres svedkov prostredníctvom Centrálnej evidencie pobytu obyvateľov v Banskej Bystrici, v dožiadaní o výsluch svedkov dožiadaným Okresným súdom Piešťany (13. januára 1999), ktorý svedkov vypočul 22. februára 1999.

V ďalšom období bol ale okresný súd bez relevantného zákonného dôvodu nečinný až do 11. októbra 2000, keď vyzval účastníkov na predloženie konečných návrhov na rozhodnutie vo veci. Po tom, ako okresný súd nariadil v konaní znalecké dokazovanie za účelom ohodnotenia hnutelných vecí patriacich do bezpodielového spoluvlastníctva sťažovateľa s odporkyňou a zabezpečil príslušné stanoviská účastníkov konania, bol vo veci v období od 25. októbra 2002 až do 3. novembra 2003 (keď bolo nariadené pojednávanie na 20. január 2004) opäť nečinný.

Pojednávanie konané 20. januára 2004 okresný súd odročil na 22. január 2004 za účelom vyhlásenia rozsudku. Uznesením zo 4. februára 2004 okresný súd vydal k predmetnému rozsudku opravné uznesenie. Sťažovateľ 28. apríla 2004 podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie a odvolanie podal aj proti uzneseniu okresného súdu zo 4. júna 2004 o nepriznaní mu oslobodenia od súdnych poplatkov za podané odvolanie, ktorému krajský súd vyhovel uznesením z 30. septembra 2005. Po tom, ako bol spis doručený okresnému súdu (2. novembra 2005), okresný súd doručoval uznesenie účastníkom konania a v zmysle pokynu krajského súdu vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku za podané odvolanie. O opätovnej žiadosti sťažovateľa o oslobodenie od súdnych poplatkov, ako aj o žiadosti o pridelenie právneho zástupcu z radov advokátov okresný súd rozhodol uznesením z 29. júna 2006 tak, že sťažovateľovi priznal oslobodenie od súdnych poplatkov a jeho žiadosť o ustanovenie zástupcu z radov advokátov zamietol. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ 25. júla 2006 odvolanie. Krajský súd uznesením z 29. mája 2007 prvostupňové uznesenie v časti zamietajúcej sťažovateľovi ustanovenie zástupcu z radov advokátov zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, pretože žiadosť sťažovateľa o ustanovenie zástupcu považoval za dôvodnú. Okresnému súdu bolo predmetné uznesenie doručené 6. júla 2007 a sťažovateľovi 24. júla 2007.

V tomto období sťažovateľ prípisom z 26. mája 2006 oznámil okresnému súdu, že odporkyňa 15. mája 2006 zomrela. Okresný súd túto skutočnosť zistil z pripojeného osvedčenia o dedičstve sp. zn. 20 D 1235/2006, z ktorého vyplynulo, že odporkyňa zomrela 16. mája 2006 v Galante.

Z uvedeného vyplýva, že v predmetnej veci bol okresný súd nečinný v obdobiach od 1. decembra 1997 do 26. októbra 1998 (v trvaní takmer 10 mesiacov), od 22. februára 1999 do 11. októbra 2000 (v trvaní takmer 20 mesiacov) a od 25. októbra 2002 až do 3. novembra 2003 (v trvaní takmer 13 mesiacov). Pri posudzovaní tohto obdobia ústavný súd vzal do úvahy svoju predošlú judikatúru, v súlade s ktorou obdobie poznamenané nečinnosťou všeobecného súdu, keď jeho konaniu nebráni žiadna zákonná prekážka, ústavný súd posudzuje ako zbytočný priet'ah v konaní (napr. II. ÚS 3/00).

Argumentáciu predsedu okresného súdu spočívajúcu v poukázaní na viacnásobnú zmenu zákonnej sudkyne ústavný súd neakceptoval ako účinnú obranu. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. III. ÚS 14/00) otázky množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné na posúdenie toho, či došlo k zbytočným priet'ahom v konaní. Okresným súdom uvedené skutočnosti jednotlivito ani vo vzájomnej spojitosti nemôžu odôvodňovať neprimeranú dĺžku posudzovaného súdneho konania, ktorá doteraz predstavuje jedenásť a pol roka.

Na základe uvedených zistení ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 88/96 spôsobil zbytočné priet'ahy v trvaní viac ako tri a pol roka, a konštatoval, že v tomto období došlo postupom okresného súdu k porušeniu základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

S'ťažovateľ žiada finančné zadosťučinenie v sume 150 000 Sk, ktorú odôvodňuje vysokou mierou právnej neistoty spôsobenej nečinnosťou okresného súdu, pričom „*hmotne vyjadreným následkom je ujma na majetkových právach s'ťažovateľa, ktorá s prispením ďalších pristupujúcich okolností ovplyvnia možnosť uspokojenia nároku s'ťažovateľa*“.

Pri určovaní výšky finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Sťažovateľ žiadal, aby mu bolo priznané finančné zadost'učinenie v sume 150 000 Sk. Vzhľadom na okolnosti danej veci zakladajúce namietané porušenie označeného práva (doterajšiu dĺžku súdneho konania, dobu zbytočných priet'ahov okresného súdu v konaní, predmet a povahu sporu, ktorý je obsahom namietaného konania) ústavný súd považoval priznanie sumy 90 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním advokátom Mgr. V. M. v konaní pred ústavným súdom. Sťažovateľ žiadal, aby mu bola úhrada trov právneho zastúpenia priznaná v sume 11 456 Sk. Ústavný súd úhradu trov priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (vypočítanú zo základu priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2006 v sume 17 822 Sk), t. j. 2-krát po 2 970 Sk a 2-krát po 178 Sk za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné. Úhrada bola priznaná v celkovej sume 6 296 Sk.

Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

V zmysle čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. januára 2008